

Джерело: Дудоров О.О. До питання про правову визначеність при з'ясуванні змісту кримінально-правового поняття «правоохоронний орган». *Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Сучасне кримінальне право України: конституційний, міжнародно-правовий та порівняльно-правовий виміри»* (20 лютого 2026 року) / упоряд. А.А. Стрижевська, К.П. Задоя. Київ, 2026. С. 74–83.

Дудоров О.О., доктор юридичних наук, професор, професор кафедри кримінально-правової політики та кримінального права Навчально-наукового інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка

До питання про правову визначеність при з'ясуванні змісту кримінально-правового поняття «правоохоронний орган»

Зв'язок кримінального права з конституційним правом, будучи ієрархічним, відрізняється від інших видів міжгалузевих зв'язків. Враховуючи пріоритетну роль конституційних норм у регулюванні суспільних відносин, кримінальне право має формуватися на підставі Конституції України, інших конституційних законів, основні положення яких повинні конкретизуватися і розвиватися у Кримінальному кодексі України (далі – КК).

Змістовно зв'язок конституційного та кримінального права є багатоаспектним, у чому зайвий раз дав змогу переконатися аналіз конституційної скарги громадянина А. Пугачова, в якій ставилося питання про невідповідність Конституції України використаного у назві та ч. 1 ст. 365 КК словосполучення «працівником правоохоронного органу» на тій підставі, що воно суперечить юридичній визначеності як складовій принципу верховенства права, закріпленого у ч. 1 ст. 8 Основного Закону.

Згідно зі ст. 7 Закону України від 13 липня 2017 р. «Про Конституційний Суд України» (далі – ЗУ від 13 липня 2017 р.) до повноважень Конституційного Суду України (далі – КСУ) належить, зокрема, вирішення питань конституційності законів України (їх окремих положень) за конституційною скаргою особи, яка вважає, що застосований в остаточному судовому рішенні в її справі закон України суперечить Конституції України. Відповідно до ч. 2 ст. 55 ЗУ від 13 липня 2017 р. у конституційній скарзі зазначається, зокрема, обґрунтування тверджень щодо неконституційності закону України (його окремих положень) із зазначенням того, яке з гарантованих Конституцією України прав людини, на думку суб'єкта права на конституційну скаргу, зазнало порушення внаслідок застосування закону. До речі, наведене законодавче положення інколи критикується на тій підставі, що можливі випадки застосування неконституційного положення закону в остаточному судовому рішенні, що, однак, не порушило право заявника [1, с. 18].

Ніхто не сумнівається у тому, що кримінальний закон загалом повинен відповідати вимозі юридичної визначеності. Застереження «загалом» зроблене через те, що, як слушно зазначає З. Загиней-Заболотенко, прояв невизначеності

може бути і позитивним, коли відносна невизначеність кримінально-правового припису використовується законодавцем цілеспрямовано як своєрідний прийом нормотворчої техніки, що дає змогу кримінально-правовій нормі бути гнучкою і знизити рівень невизначеності кримінально-правового регулювання [2, с. 78]. У своїх рішеннях КСУ неодноразово вказував на те, що однією зі складових принципу верховенства права є гарантія юридичної визначеності права (законів). Цікаво, що КСУ пов'язує поняття юридичної визначеності лише з текстом закону, акцентуючи увагу на тому, що юридичну визначеність необхідно розуміти через такі її складові, як чіткість, зрозумілість та однозначність норм права. У подібному ключі висловлюються й окремі вітчизняні науковці. Так, Ю. Матвєєва пише: «Зміст принципу правової визначеності становить вимога якості законів (матеріальна визначеність – вимога до змісту), яка має такі ознаки, як чіткість, точність, зрозумілість і передбачуваність законодавства, що досягається в процесі нормотворення шляхом використання засобів юридичної (нормопроектної) техніки» [3, с. 190]. Водночас (і це буде показано нижче) Європейський суд з прав людини (далі – ЄСПЛ) заходить у вказаному аспекті далі, враховуючи при оцінці передбачуваності засудження особи на підставі закону не лише якість текст закону, а й судову практику його тлумачення.

У постанові Великої Палати Верховного Суду (далі – ВП ВС) від 30 серпня 2023 р. (пункти 63–65) сформульовано такий правовий висновок: критеріями віднесення органів державної влади до правоохоронних є інституційно-функціональні ознаки, що визначають правовий статус такого органу в системі органів державної влади. До правоохоронних органів слід відносити органи державної влади, визначені в законах України як правоохоронні чи такі, що здійснюють закріплену за ними на законодавчому рівні правоохоронну функцію. При вирішенні питання, чи є особа працівником правоохоронного органу, необхідно виходити із системного аналізу: положень Конституції України, КК України, КПК України, КУпАП; нормативно-правових актів, які регулюють правовий статус того чи іншого органу державної влади, з яким особа перебуває у трудових чи службових відносинах; повноважень працівника згідно з його посадовою інструкцією, які передбачають реалізацію правоохоронної функції, зокрема вжиття визначених законом превентивних заходів і заходів примусу, а також передбачених кримінальним процесуальним законодавством і законодавством про адміністративні правопорушення заходів; законодавства про пенсійне забезпечення відповідної категорії працівника [4].

Неминучість судового тлумачення у цьому разі зумовлена тим, що КК не розкриває, які органи слід визнавати правоохоронними для кримінально-правових проблем, а Закон України від 23 грудня 1993 р. «Про державний захист працівників суду та правоохоронних органів» (ч. 1 ст. 2), закріплюючи поняття правоохоронних органів, містить перелікову частину, яка, однак, не є вичерпною і доповнюється функціональним критерієм – альтернативною вказівкою на правозастосовні або правоохоронні функції.

Можна погоджуватись або не погоджуватись із висновком, сформульованим у постанові ВП ВС, сприймати викладені у цьому акті судового тлумачення аргументи або, навпаки, оцінювати їх критично, вбачаючи у наведеному обґрунтуванні еклектичність, непослідовність чи якість інші недоліки, однак все це не має вирішального значення для оцінки обґрунтованості (правильності) розглядуваної конституційної скарги. Справа в тому, що, ставлячи у своїй скарзі питання про неконституційність словосполучення «працівником правоохоронного органу», використаного у назві та ч. 1 ст. 365 КК, заявник, як видається, не врахував ту обставину, що з набранням чинності ЗУ від 13 липня 2017 р. змінилася модель доступу фізичних та юридичних осіб до конституційного правосуддя. Раніше фізичні та юридичні особи були лише суб'єктами права на конституційне звернення з питань офіційного тлумачення Конституції України та законів України і могли скористатися цим правом тільки тоді, коли існувало неоднозначне застосування положень Конституції України або законів України судами України (як це фактично і мало місце у випадку із застосуванням до А. Пугачова ч. 2 ст. 365 КК). Натомість запроваджений унаслідок проведення конституційної реформи 2016 р. інститут конституційного скарги (причому її «нормативної» моделі) докорінно відрізняється від інституту конституційного звернення.

Розкриваючи положення про відповідні відмінності, К. Задоя з-поміж іншого відмічає, що, попри згадку про остаточне судове рішення у ст. 151-1 Конституції України, не воно, а застосований у ньому закон є предметом конституційного оскарження. Звідси вчений робить висновок про те, що законодавство України не гарантує особі права захищатися як від законів, що є неконституційними взагалі, так і від випадків тлумачення і застосування законів суб'єктами владних повноважень всупереч вимогам Конституції України. Відповідно, особа не може оскаржити, зокрема, застосування кримінального закону в неконституційний спосіб (наприклад, незастосування судом до особи закону, що пом'якшує кримінальну відповідальність, через неправильну оцінку його правових наслідків). Констатується також, що згідно з ч. 3 ст. 89 ЗУ від 13 липня 2017 р., якщо КСУ, розглядаючи справу за конституційною скаргою, визнав закон України (його положення) таким, що відповідає Конституції України, але одночасно виявив, що суд застосував цей закон (його положення), витлумачивши його у спосіб, що не відповідає Конституції України, то КСУ вказує на це у резолютивній частині рішення. Однак ні в ЗУ від 13 липня 2017 року, ні в інших законодавчих актах не врегульовані правові наслідки подібних застережень КСУ [5, с. 175–176] (навіть при тому, що надання КСУ права (дискреції) визнання неконституційним тлумачення закону судами загальної юрисдикції деякими фахівцями розцінюється схвально, бо це розширює можливості КСУ захистити конституційні права осіб у межах реалізації інституту конституційної скарги [1, с. 12]). До речі, до типових помилок, за наявності яких КСУ відмовляє у відкритті конституційних проваджень, належить, зокрема, оспорювання конституційності самого судового рішення, а не закону, застосованого у такому рішенні [6, с. 34]. При цьому у своїй конституційній

скарзі А. Пугачов порушення конституційної принципу верховенства права пояснює, зокрема, поширювальним тлумаченням кримінального закону і забороненим (ч. 4 ст. 3 КК) застосуванням законодавства про кримінальну відповідальність за аналогією.

Отже, тієї обставини, що у конкретному кримінальному провадженні ст. 365 КК, на переконання скаржника, застосована неправильно, явно недостатньо для визнання відповідних фрагментів цієї кримінально-правової заборони неконституційними. Відбита у конституційній скарзі А. Пугачова логіка аргументації (як і взагалі постановка питання про неконституційність словосполучення «працівником правоохоронного органу», використаного у ст. 365 КК) видається вразливою – такою, що не узгоджується з чинним законодавством України про конституційне правосуддя.

Водночас вбачаються підстави поглянути на ситуацію з кримінально-правовою оцінкою дій А. Пугачова, ясність щодо якої фактично було внесено *post factum* (завдяки зусиллям ВП ВС), у світлі ст. 7(1) Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – ЄКПЛ), яка закріплює принцип законності. Нагадаю, що згідно зі ст. 17 Закону України від 23 лютого 2006 р. «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» українські суди застосовують ЄКПЛ та практику ЄСПЛ як джерело права. Одна з гарантій ст. 7(1) Конвенції (встановлена, щоправда, контекстуально), – це гарантія передбачуваності закону. Особа повинна мати можливість знати на підставі формулювання відповідного положення, за потреби – за допомогою тлумачення, наданого судами, а у певних випадках – звернувшись за порадою до фахівця, за які дії або бездіяльність її може бути притягнуто до кримінальної відповідальності, і яке покарання у зв'язку з цим їй загрожує. У своїй практиці ЄСПЛ, який «добудовує» ЄКПЛ, послідовно впроваджує ідею передбачуваності закону *in concreto*, тобто передбачуваності для конкретної особи в конкретний момент часу її засудження за певне кримінальне правопорушення та покарання за нього з огляду на закон, чинний у цей конкретний момент. При цьому має братись до уваги не лише текст відповідного закону, а й попередня практика його застосування судами [7].

Вимога передбачуваності засудження особи на підставі закону *in concreto*, що якнайкраще відповідає ідеї людської гідності, на якій ґрунтується сучасне вчення про основоположні права людини, на переконання К. Задої, означає визнання державою того, що: 1) людина повинна мати можливість узгоджувати свою поведінку з чинними нормами кримінального права, тобто робити осмислений вибір на користь дозволеної чи забороненої кримінальним правом поведінки; 2) якщо людина не мала такої можливості, то вона не повинна бути засудженою і покараною за дію (бездіяльність), що ставиться їй у вину. Якщо, з огляду на усталене судове тлумачення положення кримінального закону, засудження особи за певну дію (бездіяльність) було для неї непередбачуваним, то це свідчить не лише про те, що держава не поважає право людини вільно визначати власну поведінку, усвідомлюючи її можливі правові наслідки, а й про те, що держава в цьому конкретному випадку засудила людину за акт поведінки,

який найімовірніше не завдавав шкоди конкретному інтересу, який покликане захищати застосоване до особи положення кримінального права [8, с. 697, 711–712].

Чи мав А. Пугачов можливість задовго до ухвалення постанови ВП ВС від 30 серпня 2023 р., яка у порядку розв’язання виключної правової проблеми сформулювала висновок про належність ДСНС до правоохоронних органів, робити згаданий осмислений вибір, усвідомлюючи його можливі правові наслідки? Схиляюся до негативної відповіді на це питання. Складно не погодитися із колегією суддів Третьої судової палати Касаційного кримінального суду Верховного Суд (далі – ККС ВС), яка при передачі кримінального провадження щодо А. Пугачова на розгляд ВП ВС у своїй постанові від 31 травня 2023 р. зазначила таке: «Відсутність однозначного законодавчого визначення «правоохоронні органи» позбавляє особу можливості передбачити правові наслідки власних вчинків» [4, п. 10].

Сутнісну основу принципу правової визначеності – складника верховенства права, його обов’язкової умови й кінцевого результату становить ідея, за якою закон повинен бути зрозумілим настільки, аби забезпечити осіб, які підпадають під його дію, засобами регулювання власної поведінки та захисту від свавільного використання публічної влади. Конституювання в умовах правової дійсності простору індивідуальної свободи і меж здійснення публічної влади немислиме без передбачуваності – однієї з «чеснот» верховенства права, однієї з найважливіших речей, якої очікують люди від закону [9, с. 332].

У справі «*Веренцов проти України*» ЄСПЛ учергове підкреслив, що закон відповідатиме вимозі передбачуваності, навіть якщо особа має звернутися за відповідною юридичною консультацією для того, щоб оцінити, тією мірою, що є розумною за цих обставин, наслідки, до яких може призвести певна дія. У своїй практиці ЄСПЛ визнає, що, якби чітко не було положення сформульоване, у будь-якій галузі права, включно з кримінальним правом, існуватиме неминучий елемент судового тлумачення. Завжди існуватиме потреба у роз’ясненні нечітких норм або тих, що потребують пристосування до обставин, що змінюються [10]. Ст. 7 ЄКПЛ не може вважатися такою, що забороняє поступове роз’яснення правових норм щодо кримінальної відповідальності шляхом судового тлумачення в кожній конкретній справі, за умови, що результат такого тлумачення відповідатиме суті правопорушення і буде розумно передбачуваним. При цьому ЄСПЛ покликаний перевірити, чи міг заявник на момент подій розумно передбачити (за потреби – за допомогою юриста), що йому загрожує кримінальне обвинувачення і визнання винним у певному злочині [11, с. 17–18].

У низці своїх рішень ЄСПЛ встановив, що вимога щодо передбачуваності не дотримувалась у випадках поширювального тлумачення кримінального закону на шкоду обвинуваченому (*in malam partem*) як тоді, коли таке тлумачення впливало із непередбачуваної зміни судової практики, так і тоді, коли йдеться про тлумачення за аналогією, яке не може бути сумісним із суттю

правопорушення, а також у випадках, коли мало місце широке і непередбачуване тлумачення правопорушення на шкоду обвинуваченому, несумісне з самою суттю правопорушення. З цієї точки зору ЄСПЛ може також не погодитися з притягненням до відповідальності за правопорушення, що стало наслідком розвитку судової практики, консолідованої вже після скоєння особою діянь, в яких її обвинувачують, або притягнення до відповідальності на підставі двозначного внутрішньо-правового положення, яке було предметом розбіжних тлумачень. Неузгодженій судовій практиці бракує необхідної точності для того, аби уникнути будь-яких ризиків неправомірності і дозволити кожному передбачати наслідки своїх дій [11, с. 19–20].

Як бачимо, зі ст. 7(1) ЄКПЛ в її інтерпретації ЄСПЛ впливає не стільки вимога передбачуваності тексту кримінального закону як одна з характеристик його якості, скільки така, що враховує результати судового тлумачення кримінального закону, вимога передбачуваності для особи її засудження та покарання на підставі закону.

Ю. Матвєєва, ведучи мову про законні очікування людини щодо правових норм (як одну зі складових принципу правової визначеності), відзначає, що у цьому разі маються на увазі, зокрема, очікування людини, що її справу буде вирішено згідно з усталеною практикою застосування правових норм [3, с. 191–192]. Відповідно, якщо усталеність судової практики відсутня (а на це в аналізованій ситуації красномовно вказує винесення питання про (не)належність працівників ДСНС до правоохоронців на розгляд ВП ВС), то про які законні очікування людини може йти? Питання, звісно, риторичне.

Не буде зайвим додати, що останнім часом передбачуваність закону як один із критеріїв його якості набуває все більшого значення у вітчизняній судовій практиці. Так, ухвалюючи виправдувальний вирок за ч. 5 ст. 191 КК, ВАКС, зокрема, вказав на те, що у практиці ЄСПЛ сформульовано підхід, відповідно до якого ті, хто чинить добросовісно на підставі права, не повинні відчувати краху надій щодо своїх легітимних очікувань. Вирішення проблем нормативного регулювання через притягнення до кримінальної відповідальності осіб, які приймали рішення про надання службового житла чи про виключення житла із числа службового, суперечить як засадам поділу державної влади на законодавчу, виконавчу та судову (ч. 1 ст. 6 Конституції України), так і принципу законності в кримінальному праві, який вимагає, зокрема, існування визначеного закону, який дасть змогу особі передбачати кримінально-правові наслідки своїх дій. Однією з вимог законності є передбачуваність для особи можливості настання кримінальної відповідальності за її дії. Враховуючи недоліки чинного законодавства щодо регламентації процесу надання службового житла та виключення його з числа службового, суд вважає, що покладення на керівника установи кримінальної відповідальності за реалізацію повноважень, які належним чином не регламентовані, є таким, що суперечить завданням КК [12].

В Окремій думці семи членів ВП ВС, висловленій щодо постанови від 30 серпня 2023 р., зроблено висновок про належність ДСНС до органів цивільного

захисту, які реалізують функції з організації та здійснення заходів цивільного захисту, а не реалізують правоохоронну функцію. Стверджується, що перелік державних органів, які слід вважати правоохоронними органами, визначений у кримінальному процесуальному законодавстві – у ст. 216 КПК України (органи, що уповноважені здійснювати досудове розслідування у кримінальному провадженні). Також правоохоронними органами слід вважати органи, діяльність яких прямо визначена «профільними» законами як правоохоронна.

Питання про (не)належність ДСНС до правоохоронних органів вирішується суперечливо і в теорії кримінального права. Цю обставину з-поміж іншого наочно демонструють наявний у справі А. Пугачова науково-правовий висновок НДІ вивчення проблем вивчення злочинності імені академіка В.В. Сташиса НАПрН від 11 грудня 2019 р., в якому знайшла відбиття правова позиція, відмінна від обстоюваної ВП ВС, критична оцінка, надана М. Хавронюком, рішенню КСУ від 18 квітня 2012 р. № 10-рп/2012 у справі щодо застосування кваліфікуючої ознаки «працівник правоохоронного органу» до працівника державної виконавчої служби [13, с. 131] і, навпаки, підтримка цього рішення КСУ сімома членами ВП ВС у своїй Окремій думці. Н. Ярмиш, як і М. Хавронюк, критикує згадане рішення КСУ за «вибірковість» втіленого у ньому підходу і покладання в його основу системного тлумачення кримінального закону, яке може дати адекватний результат лише за умови системності самого закону, чого нині бракує [14, с. 392]. З подібних мотивів критично оцінює рішення КСУ 2012 р. й І. Метельский, на думку якого запропонований КСУ спосіб (за своєю природою він базується на системному аналізі закону про кримінальну відповідальність) може розглядатися для вирішення поставленого завдання лише як додатковий [15, с. 84].

Зважаючи на: (а) відсутність у минулому (до ухвалення постанови ВП ВС від 30 серпня 2023 р.) усталеної практики ККС ВС із питання кримінально-правової кваліфікації працівників ДСНС, а саме їх віднесення до правоохоронців (повторимо, що ВП ВС побачила у цьому разі наявність виключної правової проблеми); (б) належність згаданого питання до числа дискусійних як на практиці, так і в науці кримінального права; (в) послідовно обстоюване ЄСПЛ положення про неузгодженість судової практики як чинник, що «підважує» одну з гарантій ст. 7(1) ЄКПЛ, слід зробити проміжний висновок про те, що засудження А. Пугачова за ч. 2 ст. 365 КК, вочевидь, становить порушення конвенційної вимоги (гарантії) передбачуваності засудження особи на підставі закону. Це, своєю чергою, уможливорює передачу на розгляд ЄСПЛ справи щодо засудження А. Пугачова, і саме в такому напрямі його захисту, мабуть, є сенс докладати зусилля.

Аргументи, наведені у постанові ВП ВС від 30 серпня 2023 р., відтворені у постанові ККС ВС, в якій підтверджено правильність засудження А. Пугачова за ч. 2 ст. 365 КК і зроблено висновок про те, що засуджений за посадою є працівником правоохоронного органу, а отже, суб'єктом злочину, передбаченого ч. 2 ст. 365 КК [16]. Точність такої остаточної (на сьогодні) кримінально-правової кваліфікації викликає сумнів і через таку обставину. В юридичній

літературі зазначається: «Правовий статус працівника правоохоронного органу зумовлює висновок, що у випадку, коли він здійснює злочинне посягання на охоронювані законом права та інтереси у зв'язку із виконанням (із використанням) своїх службових обов'язків і повноважень, як суб'єкт злочину він наділений додатковими ознаками, які пов'язують його з проходженням служби у правоохоронному органі і виконанням його задач, що визначає його як конкретно-спеціального суб'єкта злочину» [15, с. 199]. Навряд чи є підстави вести мову про наявність згаданих «додаткових ознак» у той час, коли А. Пугачов завдавав тілесні ушкодження іншому працівнику ДСНС, навіть якщо побиття підлеглого сталося через конфлікт з останнім, що виник у зв'язку з виконанням ним своїх службових обов'язків.

У конституційній скарзі А. Пугачова стверджується також, що відповідно до ст. 58 Конституції України постанова ВП ВС від 30 серпня 2023 р. не повинна мати зворотної дії в часі. Покликання у цьому разі на згадану конституційну норму є недоречним, оскільки у ній мовиться про (як загальне правило) неприпустимість зворотної дії в часі саме і тільки законів та інших нормативно-правових актів, до яких судові рішення, включаючи постанови ВП ВС, не належать. «...і Конституція, і Кримінальний кодекс України уможливають зворотню дію в часі тільки законів *sensu stricto*, тобто нормативно-правових актів, які приймаються за певною процедурою парламентом» [9, с. 328]. Сказане підтверджується ч. 4 ст. 1 Закону України «Про правотворчу діяльність», згідно з якою дія цього Закону не поширюється на правові акти, що не містять норм права, зокрема, на судові рішення та інші акти застосування права.

Водночас слід звернути увагу на те, що в юридичній літературі України час від часу висловлюється конструктивна думка про те, що ретроспективне застосування правових позицій ВС може призводити до порушення принципу правової визначеності. Так, суддя ВП ВС М. Мазур, констатуючи, що судове тлумачення за замовчуванням має ретроспективну дію в часі (суди зазвичай дають оцінку правомірності тих чи інших діянь та правовідносин *post factum*, застосовуючи норми закону до подій, які вже відбулися), водночас відзначає, що ретроспективність судового тлумачення може мати досить серйозні негативні наслідки (як передбачувані, так і непередбачувані). Для обговорення ставиться питання, чи може, в принципі, вважатися передбачуванням застосування закону, формулювання якого не є достатньо чіткими самі по собі, якщо усталена відповідна судова практика ще не була сформована? Запропоновано запровадити у практику ВС правила *prospective overruling*, яке передбачає можливість для суду створити новий прецедент, заявивши, що він буде застосовуватися лише до нових спорів, тоді як старі справи (включаючи ті, що перебувають на розгляді) вирішуватимуться відповідно до попереднього прецеденту, оскільки сторони спиралися на нього як на правило поведінки [17].

З. Загинець-Заболотенко і Н. Панченко зазначають, що, якщо результат судового тлумачення більш «жорстко» інтерпретує кримінально-правову норму, яка підлягала застосуванню на момент вчинення особою кримінального

правопорушення, то він (результат) не має зворотної дії в часі. Новий результат судового тлумачення кримінально-правової норми може мати зворотну дію в часі, якщо таке тлумачення було передбачуваним для адресата кримінального закону і не порушувало його легітимні очікування або порушувало очікування, які через конкретні причини не підлягали захисту [18, с. 692–693]. На думку П. Демчука, якщо певна інтерпретація правової норми відрізняється від усталеної та не повною мірою базується на буквальному розумінні правового положення, то слід сформулювати правовий висновок із новим підходом до тлумачення, однак не застосовувати його у цьому конкретному випадку, а вказати, що він може застосовуватись до наступних подібних ситуацій [19, с. 169].

Цілком очевидно, що наведені вище висловлювання вітчизняних науковців є суголосними здійснюваному ЄСПЛ тлумаченню ст. 7(1) ЄКПЛ у частині дотримання такої конвенційної гарантії, як передбачуваність засудження особи на підставі закону, а отже, можуть стати у нагоді захисту А. Пугачова – у разі звернення його для захисту своїх прав до ЄСПЛ.

Проведене дослідження дає змогу зробити висновок про відсутність підстав для задоволення конституційної скарги А. Пугачова у частині визнання неконституційним словосполучення «працівником правоохоронного органу», використаного у назві і тексті ч. 1 ст. 365 КК. Водночас застосування до А. Пугачова кримінально-правової заборони, передбаченої ч. 2 ст. 365 КК, уможлиблює (а) звернення КСУ до ч. 3 ст. 89 ЗУ від 13 липня 2017 р. і (б) постановку перед ЄСПЛ питання про порушення у цьому разі ст. 7(1) ЄКПЛ.

Список джерел

1. Аналітичний звіт щодо запровадження інституту конституційної скарги / Ю. Кириченко, Б. Бондаренко. Київ: ФОП Москаленко О.М., 2018. 40 с.
2. Загинець-Заболотенко З. Невизначеність VS визначеність кримінального законодавства України. *Право України*. 2020. № 2. С. 67–80.
3. Матвєєва Ю.І. Принцип правової визначеності як складова верховенства права: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01. Київ, 2019. 220 с.
4. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 30 серпня 2023 р. у справі № 633/195/17. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/113396900> (дата зверення: 25.02.2026).
5. Кримінальне право. Загальна частина (Українсько-європейські студії): підручник: у 2 книгах / за ред. О.О. Дудорова, А.А. Стрижевської. Книга 1. Вступ до кримінального права України. Вчення про кримінальне правопорушення. Київ: Видавництво «Норма права», 2025. 824 с.
6. Звіт з моніторингу діяльності Конституційного Суду України щодо розгляду конституційних скарг. Підготовлено за підтримки Програми USAID «Нове правосуддя». 2019. 72 с.
7. Постанова ЄСПЛ у справі *Saakashvili v. Georgia*, nos. 6232/20 and 22394/20, 23 травня 2024 р. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-233761/> (дата зверення: 25.02.2026).

8. Кримінальне право. Загальна частина (Українсько-європейські студії): підручник: у 2 книгах / за ред. О.О. Дудорова, А.А. Стрижевської. Книга 2. Вчення про заходи кримінально-правового впливу. Загальна частина кримінального права європейських держав. Київ: Видавництво «Норма права», 2025. 788 с.
9. Застосування судами Конституції України: доктрина і практика. Київ: ВАІТЕ, 2022. 604 с.
10. Справа «*Вєренцов проти України*» (Заява № 20372/11). ЄСПЛ. 11 квітня 2013 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_945#Text (дата зверення: 25.02.2026).
11. Довідник із застосування статті 7 Європейської конвенції з прав людини. Ніякого покарання без закону: принцип встановлення законом кримінальних правопорушень і покарань. Оновлено 31 серпня 2024 року. URL: https://ks.echr.coe.int/documents/d/echr-ks/guide_art_7_ukr (дата зверення: 25.02.2026).
12. Вирок ВАКС від 6 квітня 2023 р. у справі № 761/8517/17. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/110048566> (дата зверення: 25.02.2026).
13. Хавронюк М. Конституційна скарга і кримінальне право. *Національна безпека і оборона*. 2018. № 1-2. С. 131. С. 124–132.
14. Ярмиш Н.М. Поняття «працівник правоохоронного органу» в законодавстві України. *Діджиталізація і безпека: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Харків, 19 листоп. 2020 р.* / Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого ; за ред. А.П. Гетьмана і Б.М. Головкина. Харків: Право, 2020. С. 390–394.
15. Метельський І.Д. Працівник правоохоронного органу як учасник кримінально-правових відносин: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Харків, 2019. 247 с.
16. Постанова колегії суддів Третьої судової палати Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 20 березня 2025 р. у справі № 633/195/17. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/126088586> (дата зверення: 25.02.2026).
17. Мазур М. Принцип правової визначеності та зміни судової практики. 9 квітня 2025 р. Протокол UA. 9.04.2025. URL: https://protocol.ua/ua/printsip_pravovoi_viznachenosti_ta_zmini_sudovoi_praktiki/ (дата зверення: 25.02.2026).
18. Загине́й-Заболотенко З.А., Панченко Н.М. Можливість зворотної дії результатів судового тлумачення кримінального закону в контексті його правової визначеності. *Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство»*. 2024. № 5. С. 688–693.
19. Демчук П.В. Законність як елемент принципу верховенства права у кримінальному праві: монографія. Київ: Ваіте, 2025. 212 с.